

Ἡ λύσσα τῶν κυνῶν. Ἐξ ὅλων τῶν νόσων, ὑπ' ὧν προσβάλλονται οἱ κύνες, ἡ φοβερωτάτη εἶνε ἡ λύσσα, ἥτις ἐν πρώτοις οὐ μόνον εἰς τοὺς λοιποὺς κύνας καὶ τὰ ἄλλα κατοικίδια ζῶα ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον εἶνε εἰς ἄκρον ἐπικίνδυνος. Συνήθως παρουσιάζεται ἡ νόσος αὐτῇ πρώτον εἰς τοὺς ἡλικιωμένους κύνας, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατὰ τὸ θέρος, ὅταν ἐπικρατῇ πολλὴ δυνατὸς καύσων, ἢ τὸν χειμῶνα κατὰ τὸ δριμύτατον ψύχος. Τὰ ἐξωτερικὰ γνωρίσματα, ἐξ ὧν διακρίνεται ἡ λύσσα, εἶνε, ὅτι ὁ κύων μεταβάλλει τοὺς τρόπους καὶ τὴν συμπεριφορὰν του, δεικνύει ὑπουλον καὶ δολίαν φιλοφροσύνην, μουγγρίζει κατὰ τοῦ κυρίου του, πρὸς τοὺς τοῦτους δὲ φαίνεται εἰς ἄκρον νυσταλέος καὶ τεθλιμμένος, ἀναζητεῖ πάντοτε θερμοὺς τόπους, ἀνηζητεῖ συχνάκις τροφήν, χωρὶς ὅμως νὰ τρῷ, πίνει μετὰ λαίμαργίας μὲν ἀλλὰ πάντοτε ὀλίγιστον ὕδωρ καὶ ἐν γένει φαίνεται πολλὸ ἀνήσυχος, τεταραγμένος καὶ φοβισμένος. Ἀψευδῆ τεκμήρια εἶνε καὶ ἡ ἀλλαγὴ τῆς φωνῆς τοῦ κυνὸς καὶ ἡ μετατροπὴ αὐτῆς εἰς τραχεῖαν καὶ βραγχώδη-ὀλολυγὴν, ἡ ἀνορεξία, ἡ δυσκολία περὶ τὴν κατάποσιν· τοῦτους προσδετέον, ὅτι ὁ κύων ἀφρίζει, προσλαμβάνει ἀμαυρὸν βλέμμα, ἀγαπᾷ νὰ ἐξέρχεται συχνά, λείχει ἢ καὶ καταβροχθίζει πράγματα μὴ φαγώσιμα, ἐπιτεινομένης δὲ τῆς νόσου, ἀνοίγει καὶ κλείει παταγωδῶς τὰς σιαγῶνας, καὶ δάκνει ἄνευ ἐξωτερικῆς τινος αἰτίας. Κατὰ τὴν περαιτέρω πορείαν τῆς νόσου ἐπέρχεται ἔμφραξις καὶ στέγνωσις τῆς κοιλίας (δυσκοιλιότης), τὰ ὅσα χαλαροῦνται, ἡ οὐρὰ κρέματα πρὸς τὰ κάτω, ὁ ὀφθαλμὸς αἰμαροῦται καὶ τὸ βλέμμα γίνεται λοζόν. Βραδύτερον ὁ ὀφθαλμὸς γίνεται ἐρυθρὸς καὶ φλογίζεται. Ὁ κύων μένει ἀναίσθητος πρὸς τὰς θωπείας, δὲν ὑπακούει πλέον οὔτε προσέχει εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ κυρίου του, γίνεται ὅλον ἐν περισσώτερον ἀνήσυχος καὶ περιδείξ, τὸ βλέμμα του καθίσταται ἀτενές, καὶ φλογερὸν, ἡ κεφαλὴ του κλίνει καὶ ταπεινοῦται πολὺ, οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ ἡ χύφα τῶν παρειῶν ἐξογκοῦνται, ἡ γλώσσα κοκκινίζει πολὺ καὶ κρέματα ἐξῶ, ἐκ τῶν ἄκρων δὲ τοῦ στόματος ῥεῖ γλοιώδης ὕλη. Μετ' ὀλίγον δὲν ὑλακτεῖ πλέον, ἀλλὰ μόνον μουγγρίζει, καὶ δὲν ἀναγνώριζει πλέον οὔτε τὸν κύριόν του οὔτε ἄλλα πρόσωπα. Ἐνῶ καίεται ὑπὸ δίψης καὶ λαχταρίζει διὰ νερό, δὲν δύναται ὅμως νὰ τὸ καταπιῇ. Καὶ ἂν ἀκόμη διὰ βιαιῶν μέσων ἐγχυθῇ εἰς τὸ στόμα του ὕδωρ, προξενεῖ αὐτῷ πνιγμὸν καὶ σπασμωδικὴν συστολὴν τῶν μυῶν τῶν φάρυγγος. Ἀπὸ τοῦδε ὁ κύων καταλαμβάνεται ὑπὸ ὑδροφοβίας, καὶ ἀποφεύγει πᾶν ῥευστόν. Δὲν κατακλίνεται πλέον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἀλλὰ περιφέρεται οἰονεῖ κρυψιβατῶν, λοζὰ βλέπων, κρεμαμένην ἔχων τὴν οὐρὰν, καὶ οὐδαμοῦ ἐνρίσκων ἡσυχίαν.

Τώρα μόλις ἀναπτύσσεται ἡ νόσος καὶ ἀποβαίνει ἢ εἰς τὴν ἥρεμον ἢ εἰς τὴν μανιώδη λύσσαν. Κατὰ τὴν ἥρεμον λύσσαν οἱ ὀφθαλμοὶ εἶναι φλογισμένοι μὲν ἀλλ' ἀμαυροὶ (θολοὶ) καὶ ἀτενεῖς, ἡ γλώσσα γίνεται ὑπόγλανκος καὶ κρέματα πολλάκις πολὺ ἐξῶ. Λευκὸς ἀφρὸς καλύπτει τὰς γωνίας τοῦ στόματος. Τὸ στόμα εἶνε πάντοτε ἀνοικτόν, ἡ δὲ κάτω σιαγὼν εἶνε παραλελυμένη καὶ κρέματα χαλαρὰ πρὸς τὰ κάτω. Τὴν οὐρὰν μετὰ τῶν σκελῶν καὶ κεκλιμένην ἔχων τὴν κεφαλὴν τρέχει ὁ κύων κλονούμενος καὶ παραπαίων, διανύει πολλάκις μακροτάτας ἀποστάσεις, καὶ δάκνει πᾶν τὸ προστυχόν, πρὸ πάντων δὲ ἄλλους κύνας. Ἄν ἀπαντήσῃ ἐμπόδιόν τι μὴ ἐπιτρέπον αὐτῷ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν κατ' εὐθείαν πορείαν τοῦ, περιφέρεται ἐν κύκλῳ κλονούμενος, πίπτει πολλάκις, καὶ ἀγωνιᾷ ὅπως ἀναπνεύσῃ.

Κατὰ τὴν μανιώδη καλουμένην λύσσαν, ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ κυνὸς λάμπει οἰονεῖ σπινθηροβόλῶν, αἱ κόραι τῶν ὀφθαλμῶν ἐρυθρύνονται, τὸ στόμα μένει ἀνοικτόν καὶ ὑγραίνεται ὑπὸ ὀλίγου μόνον σιάλου, ἡ δὲ ὑπόγλανκος γλώσσα κρέματα ἐκ τοῦ στόματος πρὸς τὰ κάτω. Καὶ ἀναπτυσσόμενον ἐπὶ τοῦ τύπου τούτου τῆς νόσου, ὁ κύων δεικνύει μεγάλην ἀπειθείαν καὶ δολιότητα καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ κυρίου τοῦ, κάπτει ἀκούσιως μυίας ἢ ὅτι ἄλλο ἔλθῃ πλησίον του, ἐφορμᾷ κατὰ τῶν ὀρνίθων καὶ κατασπαράσσει αὐτάς, χωρὶς νὰ τὰς τρῷ,

προσελκύει δελεαστικῶς ἄλλους κύνας πλησίον του καὶ εἰτα ἐπιτίθεται κατ' αὐτῶν μανιώδης, τρίβει τοὺς ὀδόντας, διαστρέφει καὶ παρामορφώνει τὸ ῥύγχος, κνύζεται (κλαυθμρίζει), λείχει μὲ τὴν φλογισμένην γλώσσάν του τὰ χεῖλη, προσέτι δὲ καὶ κλῶζει (πλαταγεῖ μὲ τὴν γλώσσαν) ἐκχέων συγχρόνως ὕδατῶδες σάλον. Ἀπὸ τοῦ ὕδατος ἀποστρέφεται κλονούμενος, ἐνίοτε ὅμως διέρχεται κολυμβῶν ῥύακας καὶ ἑλη. Δάκνει πᾶν τὸ προστυχόν, πολλάκις μάλιστα καὶ ἄψυχα ἀντικείμενα, ἂν δὲ εἶνε ἀλυσίδετος δάκνει τὴν ἀλυσίν του. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Hackenbarth, κύων τις λυσσῶν διήνυσεν ἐντὸς τριῶν ὡρῶν διάστημα 24 χιλιομέτρων, κατὰ δὲ τὴν πορείαν του ταύτην εἰσφύρησεν εἰς ἐξ χωρία καὶ εἰς πλεῖστα ἐπάλδια, καὶ ἐδάγκασεν ὅλους τοὺς κύνας καὶ τοὺς χοίρους, ὅσους συνήντησε, προσέτι δὲ καὶ δύο ἀνθρώπους.

Καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν ἦτο γνωστὴ ἡ λύσσα τῶν κυνῶν, εἰ καὶ ἡ νόσος αὐτῇ παρουσιάζεται ἐν τῇ μεσημβρινῇ Εὐρώπῃ πολὺ σπανιότερον ἢ ἐν Γερμανίᾳ. Ἐν ταῖς χύραις τῆς κατεψυγμένης καὶ τῆς διακεκαυμένης ζώνης ἡ λύσσα ἢ σπανίως ἢ οὐδόλως παρουσιάζεται. Οὕτω λ. χ. ἐν τῇ κεντρικῇ Ἀσίᾳ, ὡς διαβεβαίωσι ὁ Walter, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ Αὐστραλίᾳ, ὡς διαβεβαίωσι ὁ Lendenfeld, ἡ λύσσα εἶνε ἀγνωστος· καὶ παρὰ τοῖς ἡττον πεπολιτισμένοις λαοῖς οὐδαμοῦ φαίνεται ἡ νόσος αὐτῇ ἐκρηγνυμένη μετὰ τῶν ἐγκαταλειμμένων καὶ ἀδεσπότην κυνῶν.

Πολλοὶ ἐπανειλημμένως ἰσχυρίσθησαν ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν προσβάλλεται ποτὲ ὑπὸ τῆς λύσσης, καὶ ὅτι ὅσοι ἄνθρωποι ἐνομισθησαν πάσχοντες ὑπὸ τῆς νόσου ταύτης, ἐπάσχον κυρίως ἐξ ἄλλων νόσων, ὥς οἱ ἱατροὶ ἀπατηθέντες συνέχουν μετὰ τῆς λύσσης τῶν κυνῶν. Ὁ ἐσφαλμένος οὗτος ἰσχυρισμὸς βασιζέται ἐπὶ τοῦ γεγονότος, ὅτι μερικά ἐκ τῶν φαινομένων τῆς λύσσης παρουσιάζονται καὶ εἰς ἄλλας νόσους, ἐνῶ ἡ λύσσα ὡς ἰδιαίτερα νόσος, χαρακτηρίζεται μόνον ἐκ τοῦ συνόλου τῶν ἐκφάνσεων αὐτῆς. Ἡ τρανωτάτη ἀποδείξις, ὅτι ὁ ἄνθρωπος πράγματι προσβάλλεται ὑπὸ τῆς λύσσης, εἶνε ὅτι κατωρθώθη δι' ἐμβολιασμοῦ νὰ μεταδοθῇ ἡ νόσος ἐκ λυσσῶντων ἀνθρώπων πάλιν εἰς κύνας καὶ εἰς ἄλλα ζῶα. Ὡσαύτως εἶνε βέβαιον ὅτι ὑπὸ τῆς φοβερᾶς ταύτης νόσου προσβάλλονται οὐ μόνον κύνες, ἀλλὰ καὶ λύκοι, ἀλώπεκες, γαλαῖ, ἵπποι, βόες, αἶγες καὶ πρόβατα.

Εὐτυχῶς δὲν ἐμπίπτει εἰς τὴν νόσον ταύτην (τὴν λύσσαν) ἀνεξαιρέτως πᾶς ἄνθρωπος, δηχθεὶς ὑπὸ πράγματι λυσσῶντος κυνός, διότι τὸ δῆγμα δὲν εἶνε πάντοτε ἐξ ἴσου ἐπικίνδυνον. Τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου ἐξαεῖται, κατὰ τὸν Wolffberg, ἐκ τῆς προόδου τῆς ἐν τῷ ζῳῷ νόσου, ἐκ τῆς ποσότητος τοῦ ἐν τῷ δῆγματι ἐγχυθέντος δηλητηρίου, ἐκ τοῦ μεγέθους τοῦ δῆγματος καὶ ἐκ τῆς θέσεως αὐτοῦ τοῦ δηχθέντος μέλους. Περὶ τοῦ δευτέρου μάλιστα τῶν ὡρῶν τούτων παρατηρητέον ὅτι τὰ ἐνδύματα πολλάκις ἐμποδίζουν ἐντελῶς τὴν εἰς τὸ σῶμα ἀφίξιν τοῦ δηλητηρίου, ἐντεῦθεν δὲ ἐξηγεῖται ὅτι ἐκ 59 ἀνθρώπων, δηχθέντων διὰ μέσου τῶν ἐνδυμάτων ὑπὸ λυσσῶντων λύκων, εἰς μόνους ἀπέθανεν, ἐνῶ ἐξ 85 ἀνθρώπων δηχθέντων εἰς ἀκάλυπτα μέρη τοῦ σώματος ἀπέθανον 66 ὑπὸ λύσσης. Ὡς πρὸς τὴν θέσιν τοῦ δηχθέντος μέρους τοῦ σώματος παρετηρήθη ὅτι ἐκ τῶν δηχθέντων εἰς τὸ πρόσωπον ἀπέθανον 90, εἰς τὰς χεῖρας 63, εἰς τὸν κορμὸν 63, εἰς τὰ κάτω μέλη 28, εἰς τὰ ἄνω μέλη 20 τοῖς ἑκατόν.

Ἀνεκάθεν ἐξευρέθησαν πολλὰ μέσα κατὰ τῆς λύσσης, τῶν ὁποίων ὅμως ἡ ἐπιτυχία ἦτο λίαν ἀμφίβολος, διότι πρὸς τοῖς ἄλλοις ἡγνοεῖτο εἰς τὰς πλείους περιπτώσεις ἂν τὰ δακόντα ζῶα ἦσαν πράγματι λυσσάλεα ἢ μόνον ὑποπτα. Τὸ ἀσφαλέστατον ἐκ τῶν μέσων τούτων ἡδύνατο νὰ ἦνε ἡ καυτηρίασις τῆς πληγῆς, ἥτις ὅμως ἐπρεπε νὰ γείνη ἀμέσως μετὰ τὴν δῆξιν καὶ τελείως, πρὶν ἢ τὸ δηλητήριον εἰσδῇ εἰς τὸ σῶμα. Κατὰ τοὺς ἡμετέρους χρόνους ἡ ἀσφαλεστάτη θεραπευτικὴ μέθοδος εἶνε ὡς γνωστὸν ἡ τοῦ Παστέρ, δι' ἧς ἀπὸ τοῦ 1885 ἐσώθησαν μυριάδες ἀνθρώπων, δηχθέντων ὑπὸ λυσσῶντων ζῶων.